

Powstanie w getcie warszawskim – „chodziło tylko o wybór sposobu umierania”

Halina Postek
MGW

Mapa getta warszawskiego

Getto warszawskie to wydzielona przez Niemców podczas II wojny światowej, otoczona murami część miasta, w której zmuszeni byli zamieszkać jej żydowscy mieszkańcy.

Na obszarze ok. 307 hektarów przebywało ok. 450 tysięcy osób.

Getto istniało do 16 listopada 1940 do 16 maja 1943 roku.

Warszawskie getto

Plany niemieckie, co do przebywającej w getcie ludności, nie były początkowo jasne.

Panujące w getcie przeludnienie, głód, złe warunki sanitarne i szerzące się choroby zakaźne były przyczyną ogromnej śmiertelności mieszkańców.

Oblicza się, że w latach 1940 – 1942 zmarło w getcie ok. 100 tysięcy osób.

F-0782-24
i 1941 ca.

Wielka Akcja likwidacyjna

W lipcu 1942, po podjętej na konferencji w niemieckim miasteczku Wannsee decyzji o zagładzie europejskich Żydów, Niemcy rozpoczęli w warszawskim getcie tak zwaną Wielką Akcją Likwidacyjną.

W jej wyniku wywieziono do obozu śmierci w Treblince ok. 300 tysięcy osób.

Powstanie

Po Wielkiej Akcji Likwidacyjnej pozostało w getcie około 60 tysięcy osób.

Do drugiej akcji wysiedleńczej doszło w styczniu 1943 roku. Wywołała ona pierwszy opór zbrojny w getcie: bojowcy pod dowództwem Morechaja Anielewicza zaatakowali konwój niemiecki, prowadzący Żydów na Umschlagplatz – miejsce skąd odchodziły transporty do Treblinki.

19 kwietnia 1943 roku oddziały niemieckie wkroczyły do getta w celu dokonania jego ostatecznej likwidacji. Niespodziewanie dla siebie napotkali opór żydowskich bojowców, którzy zmusili wojska niemieckie do poddania się.

Walki

W powstaniu w getcie warszawskim wzięli udział członkowie dwóch organizacji: Żydowskiej Organizacji Bojowej i Żydowskiego Związku Wojskowego.

Siły bojowców liczyły około 1000 – 1500 osób, nie będących żołnierzami i słabo uzbrojonych.

Po stronie niemieckiej stanęło 2000 żołnierzy dysponujących pojazdami pancernymi i bronią chemiczną.

Mimo znaczącej przewagi niemieckiej bojowcy bronili się prawie miesiąc.

Za dzień zakończenia powstania w getcie przyjmuje się 16 maja 1943 roku, kiedy to na rozkaz kierującego niemieckimi siłami Jurgena Stroopa, wysadzono w powietrze Wielką Synagogę stojącą przy ulicy Tłomackie.

Getto walczy

Mordechai
Anielewicz

Sarenka
Rachel Zylberberg

Mordechaj Anielewicz

Miał 23 lata kiedy został przywódcą powstania w getcie warszawskim i tyle samo lat kiedy zginął.

Jako młody chłopak należał do żydowskich organizacji skautowych: „Betar” i „Ha Szomer Ha Cair”.

W czasie wojny odbył wiele podróży do różnych miast okupowanej Polski, by pomagać w organizacji oddziałów samoobrony żydowskiej.

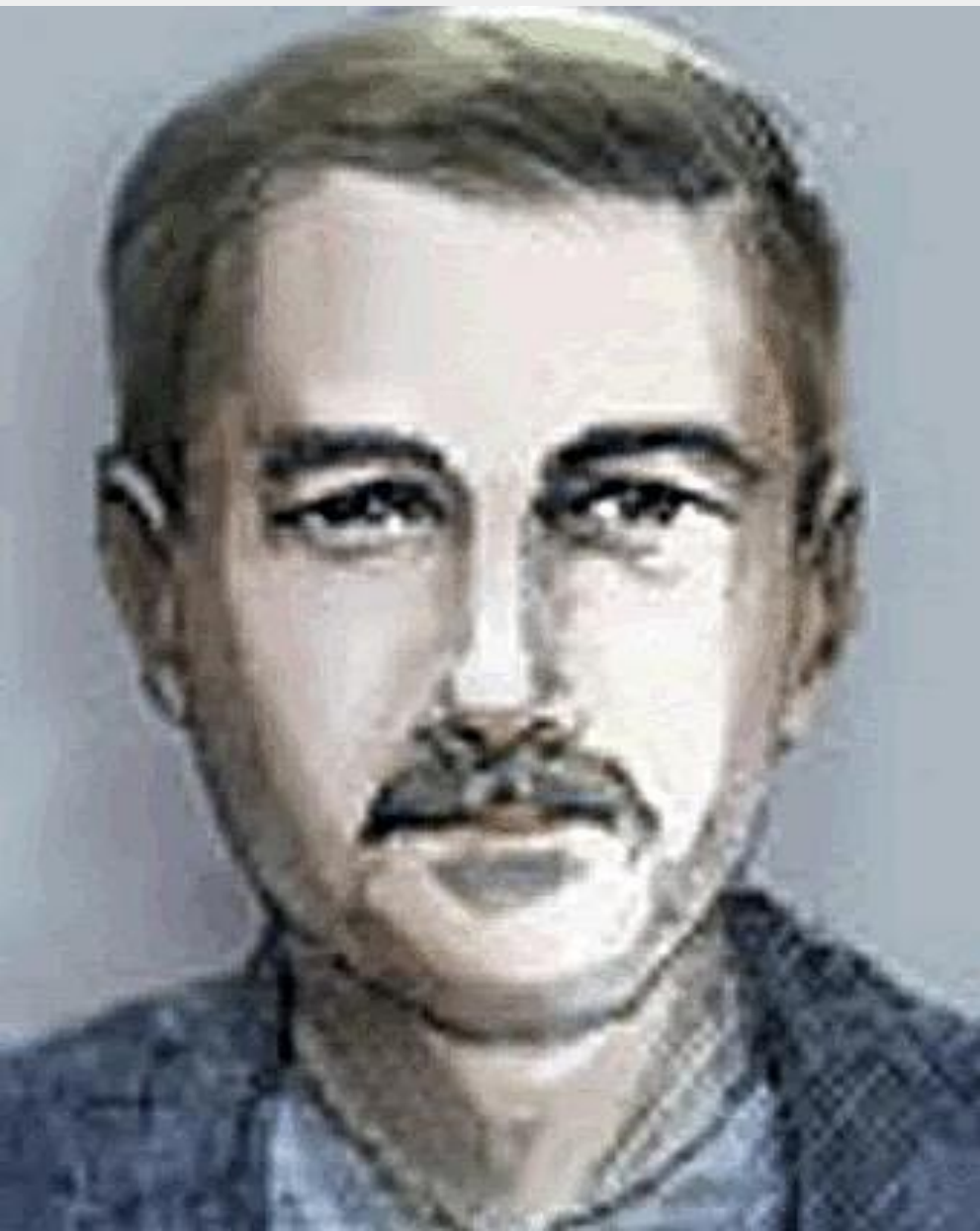
Współtworzył Blok Antyfaszystowski; stanął na czele Żydowskiej Organizacji Bojowej.

Zginął wraz z innymi członkami sztabu ŻOBu, w bunkrze przy ul. Miłej 18, popełniając samobójstwo

Marek Edelman

Marek Edelman był jednym z niewielu bojowców, którzy przeżyli powstanie w getcie warszawskim. Po śmierci Mordechaja Anielewicza dowodził oddziałami ŻOBu. Opuścił getto 10 maja 1943, wychodząc z grupą bojowców na tak zwaną „aryjską stronę” kanałami.

Paweł Frenkel

Paweł Frenkel był przywódcą Żydowskiego Związku Wojskowego, drugiej obok ŻOBu organizacji walczącej w powstaniu w getcie warszawskim.

Nie zachowało się żadne jego zdjęcie, mało też mamy o nim informacji, prócz daty urodzin – 1920 i śmierci 11 czerwca 1943 roku.

Przed wojną należał do tej samej organizacji, co Mordechaj Anielewicz – Betaru. W czasie wojny stanął na czele ŻZW.

Dowodził jedną z największych walk podczas powstania w getcie – bitwą o Plac Muranowski.

Członkowie ŻOB - uczestnicy powstania w getcie warszawskim

Mordechaj Anielewicz, Mira Fuchrer, Arie Wilner

Lejb Rotblat, Rachel Zylberberg, Cywia Lubetkin

Icchak Cukerman, Michał Klepfisz, Simcha Rotem

Marek Edelman o powstaniu w getcie warszawskim

„Większość była za powstaniem. Przecież ludzkość umówiła się, że umieranie z bronią jest piękniejsze niż bez broni. Więc podporządkowaliśmy się tej umowie.

Przez te dwadzieścia dni...można było zabić więcej Niemców i więcej swoich ocalić. Ale... nie byliśmy wyszkoleni należycie i nie umieliśmy prowadzić walki. Poza tym... Niemcy też potrafili się dobrze bić.

Ważne było przecież, że się strzela. **To trzeba było pokazać.** Nie Niemcom. Oni to potrafili lepiej. **Temu innemu światu,** który nie był niemieckim światem, musieliśmy pokazać.”

Zgodnie z raportem Jürgena Stroopa, w getcie warszawskim podczas powstania przebywało ok. 56 tys. Żydów. Blisko 7 tys. z nich Niemcy zamordowali na miejscu, a niemal 7 tys. wywieziono do obozu zagłady w Treblince. Z kolei ok 6 tys. Żydów zginęło w trakcie walk. Niemal 36 tys. pozostałych wywieziono do obozów pracy i koncentracyjnych na terenie Generalnego Gubernatorstwa.

Hymn Bojowców

Powstanie w getcie warszawskim było pierwszym zbrojnym żydowskim powstaniem miejskim w okupowanej Europie.

Było także jednym z dwóch powstań, które wybuchło podczas II wojny światowej w Warszawie.

Tym drugim było powstanie z 1 sierpnia 1944 roku – powstanie warszawskie.

Fragment pieśni napisanej po wybuchu powstania w getcie: „Zog nit kejn mol”:

Nie mów nigdy, że to twój ostatni krok,

Dni pogodne kryje w sobie ciemny mrok.

Jeszcze przyjdzie dzień stęskniony naszych snów,

I zadudni krok nasz – my jesteśmy znów.

Zog nit kejn mol

<https://youtu.be/aV1jiFcYVCg>

Dziękuję

